

Lovro Županović: TRAGOM HRVATSKE GLAZBENE BAŠČINE, Zagreb, 1976.

Nakladni zavod Matice hrvatske objelodanio je (u nizu *Knjižica studija i monografija o hrvatskoj kulturnoj baštini*) eseje i rasprave muzikologa L. Županovića okupljene pod jednim naslovom. Ovi su radovi plod piščeva višegodišnjeg muzikološkog istraživanja naše »glazbene baščine«. Nastajali su za prigodne znanstvene skupove ili u sastavu studija o hrvatskim glazbenicima (pisac je, naime, objelodanio već osam svezaka u nizu koji ima zajednički naslov *Spomenici hrvatske glazbene prošlosti*). Sabrani na jednom mjestu (već objelodanjeni eseji i rasprave zajedno sa onima koje je pisac prvi put objelodanio u ovom djelu) ovi radovi tvore zaokruženu cjelinu, izvrsnu lekturu o našoj glazbenoj prošlosti.

U djelu *Tragom hrvatske glazbene baščine* obrađena su glazbena pitanja od XVI.—XX. st. Knjiga ima dva dijela. *Uglavnom je svijetlilo s juga* naslov je prvom dijelu u kojemu je obrađeno razdoblje od XVI.—XVIII. st. Drugi dio ima naslov *I sjever postaje aktivniji*, a obrađuje XIX. i XX. st. I prvi i drugi dio imaju po šest naslova posvećenih našim glazbenim prilikama, odnosno glazbenicima. Sedmi naslov drugog dijela posvećen je Albi Vidakoviću kao glazbenom piscu, muzikologu: *Još jedan (hrvatski) Ikar* (Rezultati, značajke i značenje muzikološkog rada Albe Vidakovića). Svako glazbeno razdoblje, svaki glazbenik i njegovo djelo osvjetljeni su u spletu općih političko-gospodarskih i kulturnih prilika svoga doba. Pisac, nadalje, donosi ocjenu stvaralačkog dometa pojedinog skladatelja, odnosno hrvatskog glazbenog života i pojedinih skladatelja unutar evropske glazbene kulture dotičnoga razdoblja. U takvom izlaganju osobito dolazi do izražaja razvojni put naše glazbene kulture, a isto tako jedinstvenost glazbene kulture priobalne i sjeverne Hrvatske. Ovo djelo daje vrlo dobar uvid u povijest neprestanog rasta glazbene umjetnosti u Hrvatskoj, koja je uvijek u povijesti na svoj način slijedila glazbeni rast susjednih naroda i dala svoj doprinos razvoju evropske glazbene kulture.

Tragom hrvatske glazbene baščine jedinstveno je djelo u nas s gledišta pristupa predmetu koji obrađuje: eseji i rasprave su sakupljeni na jednom mjestu pa su lako dostupni čitatelju; poredani su prema vremenskom slijedu sadržaja koji obrađuju; svaka jedinica ima maštovito oblikovani izvanglazbeni naslov koji domišljato ocrtava sadržaj stvarnog naslova, odnosno jedinice; tekst je obogaćen mnogim foto-prilozima itd. Ovako ponuđena muzikološka pitanja postaju vrlo prikladno štivo o nacionalnoj glazbenoj kulturi za najširi broj čitatelja željnih takvih spoznaja, bez obzira da li se oni bave glazbom. Oni koji se glazbom bave, osobito muzikolozi, naći će bogatu bibliografiju i obilje citata, potpun uvid u ono što je do sada napisano o tretiranoj tematici.

U tom smislu rado preporučamo ovo djelo čitateljima »Sv. Cecilije«, još više župskim knjižnicama koje ga mogu ponuditi većem broju čitalaca.

Izak SPRALJA

CRKVENA PJESMARICA, Sarajevo, 1976.

Uredništvo BS objelodanilo je u Sarajevu crkvenu pjesmaricu koju su priredili fra S. Topić i fra S. Petrušić. Pjesmarica je »pripremljena u privatnom izdanju i namijenjena je pastorcima franj. prov. Bosne

Srebrenje. Zato je i izvučen ograničeni broj primjereka«. Namijenjena je »voditeljima i organizatorima liturgijskog pjevanja«, »želi, prije svega, olakšati posao sviračima i zborovođama«, a svrha joj je udovoljiti »bar djelomično, potrebama zborovođa i njihovih pjevačkih zborova na župama (... gore naznačenog) pastoralnog područja« (citati iz »Uvodna riječ« u pjesmarici).

Pjesmarica ima dva dijela (dva sveska): u prvom se nalaze popijevke od Došašća do Duhova (Došašće, Božić, Korizma, Uskrs, Uzašašće-Duhovi), a u drugom su skladbe za »Vrijeme kroz godinu« (Mise, Euharistijske, Prvopričesne, Srcu Isusovu, Gospine, Svetačke i Prigodne pjesme). Pod naslovom »Mise« nalaze se misne popijevke (neliturgijski tekst) i mise s liturgijskim tekstom skladane za puk (skladatelji: N. Dujčić, S. Topić, A. Klobučar, I. Peran, Lj. Galetić). Svaka jedinica radi lakšeg snalaženja ima svoj broj (I. dio ima 73, II. 89, ukupno 162 jedinice).

Priredivači su, očito, nastojali u prvom redu sakupiti tekstove, napjeve, obrade i harmonizacije napjeva na način kako su se do sada upotrebljavale na tom području, bez obzira na njihovu glazbenu dorečenost i liturgijsku podatnost. Izvrsna je to zamisao i hvalevrijedno djelo. Isto je tako vrlo razborito započeti liturgijsku glazbenu obnovu od poznatog repertoara, pa je i s tog gledišta razumljiv postupak priredivača. Međutim, kad su naumili postaviti svrhu da ova »Crkvena pjesmarica posluži što boljem ostvarivanju koncilskih ideja oko liturgijske obnove«, pa kad su poradi toga u repertoar pjesmarice uvrstili i dio novonastalih skladbi koje do sada puk na tom području nije pjevao, trebalo je — u smislu saborske liturgijske obnove — ako ne što drugo, a ono uvrstiti barem koji god pripjevni psalam.

I. S.

Umberto Franca O.F.M. LE ANTIFONE BIBLICHE DOPO PENTECOSTE Studio codicologico storico testuale con appendice musicale Roma, 1977.

»Ova je knjiga posvećena onima malobrojnim koji će imati hrabrosti da je pročitaju 'Da capo al Fine', jer uistinu 'bez napora ne dolazi se do kraja': tako je p. Franca napisao na naslovnoj stranici svoje nove knjige koja je izašla u Rimu kod izdavačke kuće *Editrice Anselmiana* kao *Studia Anselmiana* u seriji *Analecta liturgica* 4.

Tko je Umberto Franca? Talijanski franjevac, doktor teologije i poznati poznavatelj srednjovjekovnih rukopisa, posebno glazbenih; u isto je vrijeme pouzdani kritičar i rekonstruktor staroga glazbenog teksta. Već u najranijoj mladosti zanimala ga je glazba. Na Papinskom Institutu *Musica Sacra* pohađao je predavanja i vježbe iz koralu, iz 'Composizione Sacra e Organo Principale'. U Redu je vršio razne dužnosti: odgojitelj, učitelj pjevanja i član mnogih glazbenih komisija. Bio je relator na više nacionalnih i internacionalnih glazbenih kongresa. Autor je brojnih publikacija s područja povijesne muzikologije i paleografije. Živi u Rimu, u samostanu S. *Francesco a Ripa* gdje, osim nekih tipično svećeničkih dužnosti, vrši dužnost kapelana u *Teatro dell'Opera*; orguljaš je u bazilici Sv. Petra i često je pjevao solist i animator pjevanja puka kod svećanih papinskih misa.

Nova njegova knjiga *LE ANTIFONE BIBLICHE DOPO PENTECOSTE*, plod je dugogodišnjeg strpljivog rada po arhivima i bibliotekama, kako talijanskim tako i mnogim evropskim.

Biblijske antifone za nedjelje poslije Duhova ušle su u Rimski Casoslov u prvim desetljećima VII. st. i

bile su dio Časoslova sve do reforme 'Liturgije časova' iz 1970. godine. U ovoj studiji obrađeno je, na temelju neposrednog dodira s rukopisnom tradicijom, 16 najreprezentativnijih dokumenata, Antifonara i Brevijara, iz različitih paleografsko-geografskih sredina. Rukopisi pokrivaju vremensko razdoblje od pet stoljeća, od IX. do XIII. st. Čitava rasprava o ovim 'Biblijskim antifonama' razdijeljena je u tri dijela. U prvom dijelu predstavljani su nam izabrani rukopisi (manuskripti). Svaki pojedini rukopis proučavan je po znanstvenim kriterijima sa stalnim osvrtom na najnovije rezultate u njihovu proučavanju s drugih stajališta. Svaka se prezentacija zaključuje s ubikacijom i s 'Incipit' svih antifona, podijeljenih u osam grupa.

U drugom dijelu, studij problema se odvija kroz povijesno-formalni vid. Traži se izvor 'Biblijskih antifona za blagdane poslije Duhova', istražuje se njihov odnos s redom čitanja i tzv. *Ordo XIII*. Govori se o 'racionalnoj genezi' svih antifona Časoslova, dajući svakoj grupi i organizaciji ne samo vrijeme nastanka nego i 'logični razlog nastanka', tako da se vidi, kako su nastale kroz povijest Časoslova, na nekom prisilom nad tradicijom nego upravo 'logikom spontanosti'. Ove su antifone ustvari 'jeka biblijskih čitanja iz *Nocturna* uz subotnji *Magnificat*, 'kroz tjedan' ili uz dane 'ad libitum', tako da su skupa s responzorijima davale naslov i smisao čitavom poduhovskom periodu.

U trećem dijelu doneseni su i proučavani tekstovi svih 112 antifona s obzirom na biblijske izvore iz kojih su izvučene, posebno pod vidom 'centonizzazione' i promjena koje su kroz povijest doživljavale. Proučen je i odnos antifona s odgovarajućim responzorijima.

Studija se završava s *Appendice Musicale*, u kojem je donesena jedna antifona sa starim neumama i glazbenoj transkripciji u kasniju (suvremenu) koralnu notaciju a prema naravi rukopisa, pod semiološkim, paleografskim i formalnim vidom, i predlaže se kao model rada i usporedbe s drugim melodijskim i ritmičkim transkripcijama.

Ovakvo jedno djelo nema, u ovo pokoncilsko vrijeme, samo znanstveno-stručno značenje, nego ima, na prvi pogled ne bi izgledalo, i veoma praktično značenje. Ona ustvari ulazi 'u dušu' novog Časoslova i nove liturgije, koja jest i koja želi biti sva biblijskim slovom i duhom prožeta. Najranija liturgija je poznavala samo biblijske tekstove i na njima gradila melodije za koje se dugo držalo da su inspirirane kao i tekst. Inspirirani biblijski tekst inspirirao je kroz povijest tolike velike umjetnike. U našoj obnovljenoj liturgiji, dok se još mislo potpuno snašli, potrebno je vidjeti, kako je to bilo, kako je nastalo i nastajalo ono zlatno doba katoličke liturgije i zlatno doba autentičnog liturgijskog pjevanja.

Studija *Le Antifone bibliche dopo Pentecoste* (660 stranica), plod je velike marljivosti, strpljivosti, znanstvene erudicije, ljubavi prema liturgiji, koralnom pjevanju — pothvat od velike znanstvene i praktične vrijednosti.

Petar Zdravko BLAJIC

Christoph Schwabe: »MUSIKTHERAPIE BEI NEUROSEN UND FUNKTIONELLEN STÖRUNGEN«. Liječenje glazbom kod neuroza i funkcionalnih smetnji. VEB Gustav Fischer, Jena, 1974.

Radi se o drugom izdanju jedne od najpotpunijih i najsystematskije do sada napisanih knjiga iz područja liječenja glazbom u Evropi, odnosno na njemačkom govornom području. Osim vrlo sustavno iznesenih poglavlja o povijesti, sadašnjem stanju, indikacijama, težištima znanstvenog rada, te fiziološkim i psihološkim osnovama glazboterapije, nalazi se posebno detaljno razrađen teoretski koncept mogućeg djelovanja glazbe u terapiji, te su konačno vrlo detaljno izrađeni pristupi, kako aktivni tako osobito

receptivni, koji se ne smatraju pasivnima, jer traže aktivnu pažnju i na taj način prisustvovanje bolesnika koji se liječi. Ta metoda se primjenjuje poglavito kod neuroza i to vrlo uspješno u pojedinačnoj glazboterapiji bilo izravnoj ili neizravnoj, odnosno u postupnim pristupima istih tipova. Diskutiraju se svi problemi koji mogu nastati u terapijskoj primjeni glazbe u skupini, a imponira i onaj dio govora o terapiji pjevanja, koje je u terapijskim pristupima autora drugih knjiga dobrim dijelom zanemareno. Knjiga se može izrazito preporučiti svim medicinskim i paramedicinskim stručnjacima koji se bave psihičkom patologijom odraslih, osobito u širem i ambulantnom smislu rada s neuroticima i sličnim bolesnicima.

D. B.

W. J. Revers, G. Harrer, W. C. M. Simon: »NEUE WEGE DER MUSIKTHERAPIE«. Novi putovi liječenja glazbom. Econ, Düsseldorf, Wien, 1974.

To je knjiga iz zaklade Herberta von Karajana sa autorima iz njemačkog govornog područja. Posebno bih istakao prikaze o povijesti glazboterapije (Simon i Möller), onaj o glazbenoj psihologiji (Hesse), zatim o značenju glazbe u imaginativnim tehnikama psihoterapije (Leuner, poznati stručnjak iz Göttingena), te posebno o kreativnosti u liječenju glazbom voditelja glazboterapijskog odsjeka na Visokoj školi za glazbu u Beču Alfreda Schmölza. Izneseni su još i neki teoretski i praktični prikazi, a po zanimljivosti tematički ističe se onaj o primjeni doživljaja glazbe u eksperimentalnoj psihološkim psihozama. Knjiga je zanimljiv prikaz tog cjelokupnog područja gdje su neke teme po prvi put iznesene i po prvi put sa opširno obrađene povijesne teme o liječenju glazbom. Knjiga se može preporučiti svim stručnjacima zainteresiranim za ovo područje, kako medicinske profesije, tako i glazbene, a napose onima koji su zainteresirani za povijesni aspekt toga problema.

D. B.

Martin Geck: »MUSIKTHERAPIE ALS PROBLEM DER GESELLSCHAFT« — Liječenje glazbom kao društveni problem. Ernst Klett, Stuttgart, 1973.

Radi se o zanimljivoj knjizi koja je nastala iz materijala sa jednog glazboterapijskog seminara, koji se u okviru inače tradicionalni Kölnskih tečajeva nove glazbe održao 1972. godine u Rajnskoj zemaljskoj bolnici u Bonnu u SR Njemačkoj. Već iz naslova samih tečajeva »za novu glazbu« može se naslutiti i o avangardnom tekstu same knjige, u kojoj su glavnu riječ vodili poznati Mauricio Kagel, skladatelj Martin Geck, publicist, i Harm Willms, psihijatar i predsjednik Njemačkog udruženja za liječenje glazbom. Knjiga je posebno zanimljiva zato jer je dobar dio iznesen u obliku diskusija između spomenutih sudionika, a velik dio knjige je izrazito polemičan; raspravlja o ulozi glazbe u društvu, o mjestu glazboterapeuta, te posebno o njegovoj zrelosti i stručnosti. O tome govore i naslovi poglavlja, kao: Liječenje glazbom između defektologije i socijalne psihijatrije. Glazba protiv »sumanosti« itd. Iznijeti su vrlo kritički i samokritički rezultati skupinske improvizacije (glazbom) sa psihotičnim bolesnicima. Posebno je zanimljivo poglavlje o terapiji i terapeuta. Vrijedan je slikovni vrlo aktualni doprinos sa samog tečaja, te nekoliko prikaza o školovanju glazboterapeuta u Njemačkoj, i o stanju liječenja glazbom u evropskim zemljama i SAD (Karin Reissenberger) te jedan impresivan prikaz dugotrajnog liječenja glazbom jednog autističnog dječka. Knjiga se može izrazito preporučiti svim glazbenicima, posebno odgojiteljima, defektolozima, sociolozima, psiholozima, te svim profilima medicinske glazbe, a posebno zaslužuje pažnju avangardni prikaz toga područja.

D. B.